

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ เพื่อจะนำความรู้ที่ได้รับมาเป็นแนวคิดและแนวทางนำไปสู่การรวบรวมข้อมูลโดยได้ศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทยระดับประถมศึกษา
2. ความมุ่งหมายของการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา
3. ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษา
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนภาษาไทย
6. สื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน
7. บทบาทของครูและนักเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทย
8. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย
9. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กชาวเขา
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทยระดับประถมศึกษา

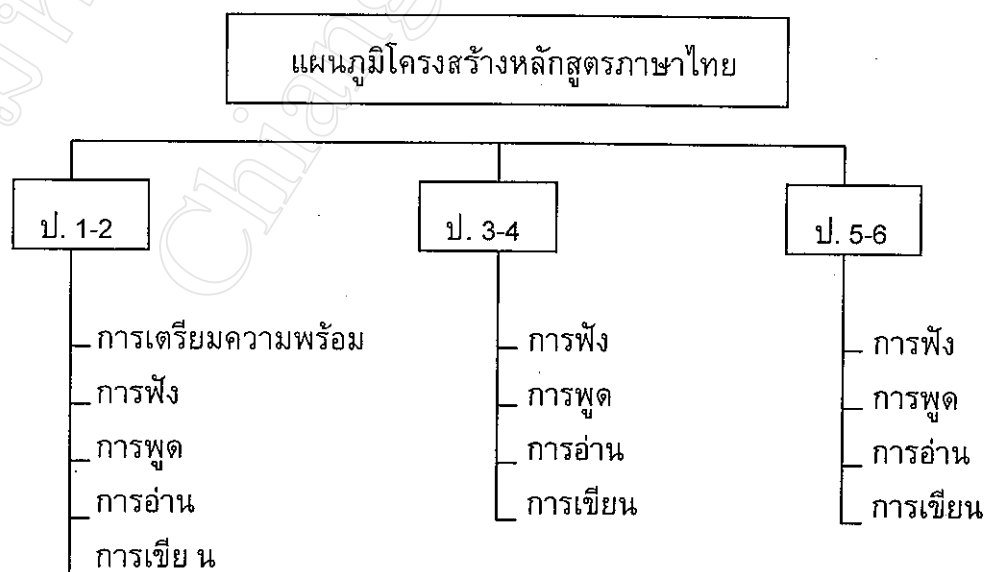
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกรมวิชาการ (2534, หน้า 8) กำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดประสงค์ให้นักเรียนเรียนภาษาไทยเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการใช้ประโยชน์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ การแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลินและการประกอบอาชีพ การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมีความสำคัญกับนักเรียนทุกคน ครูและนักเรียนควรตระหนักถึงความสำคัญของภาษา โดยครูต้องจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นักเรียนจะต้องเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้

เกิดประโยชน์แก่ตนเอง นอกจากนี้ทุกคนยังต้องช่วยกันอนุรักษ์ภาษาไทยไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 80-81) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ใช้ภาษาสื่อความได้ ให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เห็นคุณค่าและความงามของภาษาไทย มุ่งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนภาษาไทย และช่วยอนุรักษ์ไว้ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
3. มีนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านคล่อง เขียนคล่อง มีนิสัยที่ดีในการอ่าน รักการอ่าน ผู้เรียนที่มีนิสัยรักการอ่านจะมีความรู้และความคิดกว้างไกล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

นอกจากนี้ หลักสูตรภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้กำหนดโครงสร้างเนื้อหา และกิจกรรมตามทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละทักษะอย่างชัดเจน ในการสอนก็จะสอนให้สัมพันธ์กันทั้ง 4 ด้าน ผลผสมผสานสัมพันธ์ต่อเนื่องไปพร้อมๆ กัน ดังแผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

แผนภูมิ 1 โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

(กรมวิชาการ, 2534, หน้า 8-10)

ความมุ่งหมายของการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา

ในการสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษานั้น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกรมวิชาการ (2534, หน้า 10) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนภาษาไทยมีความมุ่งหมายเพื่อ

1. ให้มีพัฒนาการทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน
2. ให้มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา
3. ให้สามารถใช้ภาษาติดต่อ ทั้งรับฟังและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล
4. ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
5. ให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน และใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือสื่อมวลชน และแหล่งความรู้ต่างๆ
6. ให้สามารถใช้ผลจากการเรียนวิชาภาษาไทยมาช่วยในการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการโฆษณาชวนเชื่อใดๆ
7. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาและวรรณคดีในแง่ที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ และในแง่ที่สร้างเสริมความงดงามในชีวิต

เพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย การเรียนภาษาไทยควรเน้นสัมฤทธิ์ผลของทักษะ การเข้าใจภาษา คือ การฟัง การอ่าน และทักษะการใช้ภาษา คือการพูด การเขียน จนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ แสวงหาความรู้และมีเหตุผล เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอันจะนำไปสู่ชีวิตที่ผาสุกในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย

ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษา

กรณีการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 35-43) ได้กล่าวถึงทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาที่ครูผู้สอนควรจะได้ทำการศึกษาให้เข้าใจ ได้แก่

1. จิตวิทยาการศึกษา (Education Psychology) หมายถึง วิธีการและกระบวนการที่จะทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. จิตวิทยาพัฒนาการ (Development Psychology) หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา การเรียน การสอนจะให้ได้

ผลดี ครูจำเป็นต้องเรียนรู้พัฒนาการของเด็ก เมื่อครูได้ทราบพัฒนาการของเด็ก ครูจะได้ปรับการสอนให้ได้ผล

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาแม่

นักภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา และจิตวิทยา ได้พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องการเรียนรู้ภาษาแม่ของคนเราจากการศึกษาค้นคว้านี้ ได้ตั้งทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาแม่ขึ้นหลายทฤษฎี ดังนี้

3.1 ทฤษฎีความพึงพอใจ (Autism Theory)

โอ โฮบาร์ท เมอร์เรอร์ (O. Hobert Mowrer, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 41) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้คิดตั้งทฤษฎี เขาได้ไข่นกเป็นสัตว์นำมาทดลองสอนพูด พบว่านกจะเลียนเสียงพูดได้ดีขึ้น สามารถพูดเป็นคำ พูดเป็นประโยคได้ เขาจึงนำหลักนี้มาใช้ในการเรียนรู้ของเด็กในการหัดพูดคำแรก โอ โฮบาร์ท ได้สรุปว่า การเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการได้ฟังเสียงผู้อื่นและเสียงตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการทางภาษา

3.2 ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)

นักจิตวิทยาที่ชื่อ เลวิส และ เมอร์เรอร์ (Lewis and Mowrer, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 41) ได้ให้ความเห็นว่า เด็กทารกเรียนรู้ภาษาของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ด้วยการเลียนแบบเสียงของผู้เลี้ยงดู ซึ่งมักจะพูดกับทารกด้วยภาษาผู้ใหญ่ และเมื่อเด็กเลียนเสียงของผู้ใหญ่อย่างถูกต้องจะได้รับการเสริมแรง จะช่วยให้เด็กเลียนเสียงบ่อยๆ จนติดเป็นนิสัย ที่จะออกเสียงนั้นเองภายหลัง จะเห็นได้ว่าเด็กอนุบาลบางคนพูดบางคำไม่ชัด ซึ่งไม่ใช่เป็นเพราะเด็กไม่รู้จักคำและไม่เข้าใจคำนั้นๆ แต่อาจเป็นเพราะต้นแบบออกเสียงไม่ชัดก็ได้ หรือออกเสียงเป็นภาษาถิ่น เช่น คำว่า “กรง” ออกเสียงเป็น “กง” จากข้อสังเกตของนักจิตวิทยาพบว่า ผู้หญิงมักรู้จักคำมากกว่าเด็กผู้ชาย และเด็กผู้หญิงช่างพูดกว่าเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงเรียนรู้ภาษาได้เร็วกว่าผู้ชาย

3.3 ทฤษฎี R-S

นักจิตวิทยาชาวอเมริกันชื่อ ธอร์นไดค์ (Thorndike, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 42) กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ว่าเกิดจากการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ในการเรียนรู้ภาษาต้องอาศัยการลองผิดลองถูกอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เหมือนกับการเรียนรู้ทั่วไป เรียนรู้จากคำที่รู้แล้วสัมพันธ์กับคำที่รู้จักใหม่ เช่น เด็กรู้จักคำว่า “ควาย” เมื่อเด็กเห็น วัว เด็กจะรู้จักคำว่า “วัว” เร็วขึ้น เพราะได้รู้จักควายมาก่อน

วัตสัน (Watson, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 42) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้นำหลักที่ได้จากการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) มาทดลองกับการเรียนรู้ภาษาของเด็ก โดยทดลองกับสัตว์และคน พบว่า ความหมายของคำเกิดขึ้นตามเกณฑ์การวางเงื่อนไข คำจะมีความหมายเมื่อจัดคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขจากสถานการณ์ ซึ่งทำให้เกิดการตอบสนอง จนในที่สุดก็จะทำให้เกิดการสนองได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องสร้างสถานการณ์ประกอบ เมื่อรู้คำๆ หนึ่งก็สามารถรู้จักคำอื่นๆ ต่อไปได้ โดยการนำคำใหม่มาจับคู่กับคำที่รู้ความหมายแล้ว โดยใช้การวางเงื่อนไขแบบเดียวกัน คือ ใช้คำที่รู้จักแล้วเป็นสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข คำที่ยังไม่ทราบความหมาย เป็นสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข ในที่สุดใช้คำใหม่คำเดียวก็จะให้เกิดการตอบสนองเช่นเดียวกับการใช้สิ่งเร้า 2 คำประกอบกัน การตอบสนองอาจเกิดขึ้นภายในคือ รู้จักและเข้าใจแล้วเก็บสะสมเพื่อเป็นหลักฐานในการเรียนรู้ต่อไป การเรียนรู้กลุ่มคำและประโยคก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ในการฝึกภาษาโดยใช้สิ่งเร้าทางภาษาและทางการเสริมแรงประกอบกันช่วยให้เด็กเรียนรู้คำได้เร็วขึ้น

3.4 ทฤษฎีสภาวะติดตัวมาแต่กำเนิด (Innateness Hypothesis)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความสามารถในการเรียนภาษา ซึ่งต่างจากสัตว์อื่น ความสามารถในการเรียนภาษาจะเริ่มพัฒนาจากภาษาใดภาษาหนึ่ง คือ ภาษาแม่ ผู้เสนอทฤษฎีนี้ คือ ชอมสกี (Chomsky, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 42) เขากล่าวว่ามนุษย์เกิดมาโดยมีสัญชาตญาณในการเรียนภาษาติดตัวมาด้วย ถ้ามนุษย์ไม่มีสัญชาตญาณในการเรียนภาษา มนุษย์จะเรียนภาษาไม่ได้เลย เช่น สัตว์ไม่มีสัญชาตญาณในการเรียนภาษาติดตัวมา แม้มนุษย์จะนำมาเลี้ยงอบรมแต่แรกเกิด และจะให้ การฝึกฝนทางภาษาสักเท่าไร สัตว์ก็ไม่สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ในลักษณะเดียวกับคน การเรียนภาษาไม่ใช่เป็นเรื่องของการวางเงื่อนไข หรือการเลียนเสียงผู้ใหญ่หรือการเรียนคำโดยจำเชื่อมโยงไว้กับสิ่งของ แต่การเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องของสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์มาโดยกำเนิด เมื่อเติบโตขึ้นมาในสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ภาษา สัญชาตญาณนี้จะทำหน้าที่วิเคราะห์ภาษาหากวิธีหรือกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในภาษา เด็กจะเริ่มสร้างกฎเกณฑ์ให้ตนเองก่อน เมื่อมีกฎเกณฑ์ในการออกเสียงหรือการใช้คำแล้ว เด็กจึงจะเริ่มพูด กฎเกณฑ์ที่เด็กสร้างนี้ได้จากภาษาที่ใช้อยู่รอบๆ ตัว เด็กจะค่อยๆ เปลี่ยนกฎเกณฑ์ของตนเองไปเรื่อยๆ จนกระทั่งได้สิ่งที่ถูกต้องสมบูรณ์ ความรู้ในภาษาตามทัศนะของชอมสกี (Chomsky) หมายถึง กฎเกณฑ์ทาง

ไวยากรณ์อย่างเดียวและละทิ้งระดับเสียงระดับเสียง ตลอดจนระดับความหมายโดยสิ้นเชิง ทฤษฎีของเขาจึงไม่ได้รับการยอมรับโดยทั่วกัน

3.5 ทฤษฎีความสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction Theory)

ทฤษฎีนี้เห็นว่า พัฒนาการทางภาษาของคนเรา จะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับโลก และการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดจากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมรอบๆ ตัว เด็กจะสร้างระบบการพูด ระบบภาษาของเด็กจะค่อยๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ เมื่อพัฒนาการทางความรู้เกี่ยวกับโลกมีมากขึ้น ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเพราะสมเหตุสมผลมาก

ในขณะเดียวกัน กรรณิการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 43-44) ได้กล่าวถึง การนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยามาใช้ในการสอนภาษาว่า ปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้การสอนของครูและการเรียนของเด็กบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย อยู่ที่การวางแผนการสอนและการเลือกใช้วิธีสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ นักการศึกษาเชื่อว่าหลักทางจิตวิทยาที่ครูควรนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มีดังนี้

1. ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ เมื่อบทเรียนสอดคล้องกับความต้องการความสนใจและสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน
2. ครูควรจะเริ่มสอนจากระดับความรู้ของนักเรียน
3. นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียน และวิธีการเรียนต่างกัน
4. กิจกรรมที่นักเรียนทำจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้
5. การฝึกซ้ำหลายๆ ครั้ง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความแม่นยำ และคล่องแคล่วในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่
6. ครูจะต้องจัดการฝึกให้ซ้ำกันเป็นช่วงๆ ที่ห่างกันนานพอสมควร
7. แต่ละครั้งที่ผู้เรียนฝึกบทเรียน จะต้องรู้ว่าตนกำลังทำสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เกิดความแน่ใจ เมื่อทำพฤติกรรมนั้นๆ ซ้ำ จะมีการเสริมแรงของพฤติกรรมเกิดเป็นนิสัยใหม่ขึ้น
8. ผู้เรียนจะต้องรู้ว่าบทเรียนที่ตนกำลังฝึกอยู่นั้นมีความหมายว่าอย่างไร
9. ในขณะที่ฝึก ผู้เรียนควรจะรู้ว่ามีความรู้ที่อื่นใดที่จะยึดถือได้เพื่อตนจะได้สร้างพฤติกรรมใหม่ขึ้นอย่างถูกต้อง
10. การเรียนนั้นจะต้องนำไปใช้ได้จริง และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้

11. การถ่ายโยงความรู้ มิได้เกิดขึ้นเป็นอัตโนมัติในทุกกรณี ครูจะต้องช่วยแนะหรืออธิบาย

12. บทเรียนที่ต่อเนื่องกันเป็นบ่อเกิดของการเรียนรู้

ในการเรียนการสอนผู้สอนหรือครูต้องศึกษาจิตวิทยาเพื่อจะได้เข้าใจเด็กในวัยต่างๆ ตลอดจนเข้าใจบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย เพื่อจะได้จัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับความสนใจ และความต้องการของเด็ก เด็กจะได้เรียนรู้ได้ดี ถ้าเขาให้ความสนใจในสิ่งที่ครูนำมาสอน คลอสไมเออร์ และ กู๊ดวิน (Klausmeier and Goodwin, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 44) ได้กล่าวว่าเมื่อครูต้องการให้เด็กประสบผลสัมฤทธิ์ในเรื่องใดครูจะต้องพยายามให้เด็กตั้งใจ และสนใจในเรื่องนั้น เด็กที่มีความสนใจจะมีสมาธิทำให้เข้าใจเรื่องต่างๆ นั้นได้ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีตามระดับสติปัญญา การเรียนการสอนภาษาไทยก็เช่นเดียวกัน ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ภาษาของเด็กในแต่ละวัย เนื้อเรื่องที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นจนจบบทนั้นมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนภาษาไทย ควรได้ศึกษาให้เข้าใจแล้วหาวิธีการดำเนินการเตรียมจัดกิจกรรมการสอนและจัดการประเมินผลให้เหมาะสมหลังจากสอนไปตามลำดับ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

ตามโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้กำหนดให้ภาษาไทยเป็นมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ ดีเซคโค (DeCecco, อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 17) ให้ข้อคิดเห็นว่าการสอนทักษะนั้นผู้สอนจะต้องจัดเตรียมสภาพการณ์ไว้ 3 อย่าง คือ

1. การจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องกัน
2. จัดให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝน
3. จัดให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับในการติชมผลการฝึกทักษะ

กรมวิชาการ (2534, หน้า 13-16) ได้ให้แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะแต่ละอย่างให้แม่นยำ แล้วจึงฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งส่งเสริมความคิดควบคู่กันไปด้วย

2. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา

3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและให้รู้วัฒนธรรมทางภาษา

4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟังและอ่านเพื่อฝึกความคิดการแก้ปัญหาและให้มีวิจารณญาณในการใช้ภาษา

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ

6. ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยสอนให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ทั้งในส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสื่อสารและในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจโดยใช้ธรรมชาติ บทร้อยกรอง และร้อยแก้ว ที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นมาเป็นสื่อการเรียนการสอน

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและเฝ้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

9. สอดแทรกคุณธรรมต่างๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความขยัน ความรับผิดชอบ ฯลฯ เพื่อให้การเรียนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร

10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต จดจำ และจดบันทึกสิ่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา ได้รับความรู้ความเพลิดเพลิน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

11. นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

12. ให้แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษาของครูในการสอน และการสื่อความในโรงเรียน

13. เน้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน

14. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตนเองเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

15. ศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง

16. สอนซ่อมเสริมเมื่อทราบว่าผู้เรียนขาดทักษะทางภาษาด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายๆ ด้าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนภาษาไทย

17. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เรียนภาษาไทยด้วยความสนใจและสนุกสนาน โดยใช้เกม เพลงเป็นสื่อช่วย เพื่อให้ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทยและรักภาษาไทย

18. จัดทำหนังสือที่เหมาะสมมาให้ผู้เรียนอ่านมากๆ หรือส่งเสริมการอ่านหนังสือในห้องสมุดเพื่อให้ผู้เรียนอ่านคล่องและมีความรู้กว้างขวาง

นอกจากดังกล่าวมาแล้วข้างต้น กรมวิชาการ (2534, หน้า 15-16) ยังได้เสนอแนวทางการสอนภาษาไทยไว้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ต้องจัดอย่างมีกระบวนการ

2. วิธีการสอนภาษาไทย ครูต้องรู้จักเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมในการสอนภาษาไทย โดยเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมในลักษณะต่างๆ

3. ทักษะที่จำเป็นในการสอนภาษาไทย การสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา ครูควรมีทักษะทั่วไป ได้แก่ การกระตุ้นให้คิด การใช้คำถาม การเล่าเรื่อง การบรรยาย อธิบายและแสดงความคิดเห็น การเล่าเรื่อง การบรรยาย อธิบาย และการแสดงความคิดเห็น การเล่นเกม การนำเสนอ การนำเสนอ การใช้อุปกรณ์

4. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย พอสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

4.1 คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ให้ผู้เรียนสังเกตข้อความที่ครูสื่อสารให้ผู้เรียนแล้ว คิดวิเคราะห์และอธิบายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ผู้รับสาร โอกาสที่ใช้ในการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเป็นความจำเป็นของการใช้ภาษาสื่อสารให้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

4.2 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนวางแผนกำหนดวิธีการนำเสนอ เช่น การใช้ภาษาในการยั่วเย้า ทำท่าย หรืออุปมาอุปไมย กำหนดรูปแบบของภาษาที่จะนำเสนอและกำหนดโครงเรื่อง ประกอบด้วยบทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกซ้อมการนำเสนอ เช่น พุดในใจ พุดหน้ากระจก เขียนใส่กระดาษให้คนอื่นอ่าน เป็นต้น

4.3 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผน โดยการนำเสนอด้วยวิธีการภาษา และโครงเรื่องที่ได้กำหนดไว้ โดยครูคอยกระตุ้นและให้กำลังใจให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยความชื่นชม

4.4 ประเมินระหว่างปฏิบัติ ขณะที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวด้วยวิธีการต่างๆ อยู่ นั้น ครูคอยแนะนำให้ผู้เรียนสังเกตการนำเสนอของตนเองว่ามีข้อบกพร่องอะไร มีสาเหตุมาจากอะไร และจะมีแนวทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

4.5 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เมื่อผู้เรียนได้สังเกตและประเมินการนำเสนอของตนเองจนทราบข้อบกพร่องและวิธีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เรียนปรับปรุงการนำเสนอของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

4.6 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ เมื่อผู้เรียนได้ปรับปรุงการนำเสนอของตนจนดีขึ้นแล้ว ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดทักษะ และให้ผู้เรียนอภิปรายถึงผลที่ได้จากการนำเสนอ นั้น เช่น ทำให้ผู้รับสารเข้าใจสารอย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในตนเอง

สนิท สัตโยภาส (2532, หน้า 64) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยว่า หมายถึง สภาพที่จัดกระทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้น กิจกรรมที่ดีจึงควรมีลักษณะที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผล สนุกสนาน เฟลิดเฟลิน และตรงตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนมีมากมาย เราสามารถจัดได้ทุกระยะของการเรียนการสอนตั้งแต่นำเข้าสู่วิทยาการ ขั้นสอน ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล ครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับบทเรียน โดยยึดหลักดังนี้

1. เลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของบทเรียน
2. เลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอนว่ามีลักษณะใดเหมาะสมกับกิจกรรมใด เช่น เป็นข้อคิดก็ควรใช้กิจกรรม "อภิปราย" หรือการสร้างสถานการณ์สมมติ เป็นต้น
3. เลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ความยากง่าย ระดับความรู้
4. เลือกโดยพิจารณาความสามารถของผู้สอนด้วย เช่น ครูที่ร้องเพลงไม่เก่ง ก็อาจใช้เครื่องบันทึกเสียงแทน หรือเชิญวิทยากรก็ได้ เป็นต้น
5. เลือกโดยพิจารณาสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน เช่น ถ้าห้องเรียนแคบ การจัดให้เล่นเกมแข่งขันก็อาจเกิดเสียงดังไปรบกวนห้องเรียนอื่น และการเคลื่อนไหวก็ไม่สะดวก ครูอาจใช้กิจกรรมอื่นแทน หรือพานักเรียนไปใช้บริเวณสนามหญ้าแทนก็ได้
6. เลือกกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน ปฏิบัติง่าย ไม่ซับซ้อน และยืดหยุ่นได้
7. เลือกกิจกรรมที่ให้แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทุกคนมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ สนิท สัตโยภาส (2532, หน้า 92) ยังได้เสนอหลักการสอนภาษาไทยไว้ว่า หลักการสอนโดยทั่วไป ควรคำนึงถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาต่างๆ ด้วย ซึ่งจะขอเสนอแนะพอเป็นแนวทางดังต่อไปนี้

1. สอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์จะใช้ทักษะทางภาษาราวละไม่น้อยกว่าสองทักษะ เช่น ฟังกับคิด คิดกับพูด คิดกับเขียน ฟังพูดคิด เขียน อ่านพูดคิดเขียน หรือฟังพูดอ่านเขียน เพราะฉะนั้นการสอนภาษาควรสอนให้สัมพันธ์ทักษะไปในการสอนแต่ละครั้งด้วย
2. ควรสอดแทรกทักษะภาษาขณะที่มีการเรียนการสอน เพราะเราถือว่าภาษาไทยเป็นปัจจัยของการเรียนทุกวิชา ถ้าพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับทักษะทางภาษาไทยในขณะที่เรียนวิชาใดควรแก้ไขทันที
3. สอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ขณะสอนภาษาไทย ถ้าเนื้อหาอันเกี่ยวเนื่องกับวิชาใดควรสอนสัมพันธ์ได้เลย เช่น เล่าประวัติศาสตร์บางตอน วาดภาพตามจินตนาการในเรื่องสุภาพอนามัย เป็นต้น
4. สอนภาษาไทยเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม เราจะเห็นได้ในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะเริ่มด้วยการฝึกความพร้อม จำนวน 150 คาบ เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนเนื้อหาภาษาไทยต่อไป และอีกประการหนึ่งในการสอนแต่ละครั้งควรเริ่มด้วยการทำให้เด็กมีความพร้อมทั้งกายและใจ ที่จะเรียนก่อน โดยหมายรวมถึง “การนำเข้าสู่บทเรียน” ด้วย
5. เรื่องที่นำมาสอนควรมีความหมายต่อผู้เรียน โดยเป็นเนื้อเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับตัวเด็ก เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็ก เป็นรูปธรรมและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
6. ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ เพราะฉะนั้นควรฝึกบ่อยๆ การเรียนจึงจะได้ผลดี ครูควรหาแบบฝึกหัดให้เด็กฝึกหัดอย่างเพียงพอ
7. การสอนภาษาไทยโดยใช้สื่อการสอน เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ และมีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น
8. สอนภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการสอน โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ เพื่อช่วยให้เด็กเรียนด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ครูควรเปลี่ยนแปลงวิธีสอน และกิจกรรมอยู่เสมอ
9. สอนภาษาไทยโดยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิดเพราะความคิดเป็นสิ่งที่ติดตัวเด็กมาแต่กำเนิด ครูควรสอนให้เด็กคิดเป็น มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ แม้แต่เด็กเล็ก ครูก็ควรสอนให้คิดได้โดยใช้คำถามนำ

10. สอนภาษาไทยควรมีการเสริมแรงและการจูงใจอยู่เสมอ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การติ การชมเชย การให้คะแนน การแสดงการยอมรับจากครู เป็นต้น

อัญชลี แจ่มเจริญ และคณะ (2526, หน้า 109) ได้กล่าวถึงข้อที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การเรียนภาษา ผู้เรียนใช้ภาษาอยู่ตลอดเวลา ทั้งในและนอกห้องเรียน และทุกๆ วิชาที่กำหนดให้เรียนตามหลักสูตรก็ใช้ภาษา ในขณะที่มีการใช้ภาษาดังกล่าวต้องมีการแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้อยู่ด้วย

2. การสอนภาษาแก่เด็กเริ่มเรียน จำต้องเตรียมความพร้อมด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัยของเด็ก

3. กระบวนการตามธรรมชาติของภาษา คือ ฟัง พูด อ่านและเขียนนั้นมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยไม่แยกขบวนการตลอดเวลา ดังนั้นการสอนภาษาไทยต้องให้เกิดการบูรณาการ

4. การเรียนภาษา ควรมุ่งในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง โดยคำนึงถึงสภาพสังคม ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

5. สอนให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหา ตัดสินใจ และรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

6. การเรียนภาษาต้องมีการฝึกฝนและปฏิบัติกิจกรรมให้มากๆ และบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญโดยอาศัยหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

7. ควรคำนึงถึงภาวะแวดล้อมที่ต่างกันของผู้เรียนแต่ละท้องถิ่น มุ่งให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียน นำภาษาถิ่นให้มีส่วนสัมพันธ์กับภาษากลาง

8. ควรปลูกฝังเจตคติให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในภาษา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประการหนึ่งของชาติ

บันลือ พฤษะวัน (2522, หน้า 10) ได้เสนอแนวการสอนและการฝึกทักษะทางภาษาแก่เด็กระดับประถมศึกษาให้เกิดความคล่องแคล่วถูกต้อง โดยเสนอขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การเลียนแบบ ครูเป็นแบบอย่างในการพูด การอ่าน และการเขียนให้นักเรียนปฏิบัติตาม

ขั้นที่ 2 นักเรียนลองปฏิบัติเองโดยมีต้อแบบอย่าง

ขั้นที่ 3 แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 การแสดงในสถานการณ์จริงหรือจำลอง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวโดยการฝึกบ่อยๆ อย่างสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 5 ปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติ เป็นการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ครูอาจจะชี้แนะกลวิธีเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษามีความสำคัญเพราะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนต้องมีทักษะทางภาษาในขั้นเริ่มต้นให้ถูกต้องเพียงพอ จึงจะสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรม จะทำอย่างไรที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด การใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเลือกใช้เหมาะสมกับเนื้อหาและตัวผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 15-16) ได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทยแก่เด็กในระดับประถมศึกษาว่าวิธีการและกระบวนการที่ใช้กันอยู่ ได้แก่

1. กระบวนการสอนโดยใช้หลักทางภาษาศาสตร์ คือ ยึดในหลักการที่ว่าภาษานั้นย่อมเกิดจากเสียงถูก นั่นคือ เสียงพูดทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจสัญลักษณ์ของเสียงที่เปล่งออกมาเป็นภาษาพูด แล้วจึงแปลความเข้าใจจากสัญลักษณ์ของเสียงที่ได้ยินไปเป็นสัญลักษณ์ของการเห็น คือ เป็นตัวอักษร เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้ในแง่ความแตกต่างของภาษาพูดกับภาษาเขียน ในกระบวนการสอนจะไม่พยายามสอนกฎเกณฑ์ชนิดให้เด็กท่องจำ แต่จะให้เด็กสังเกตและค้นพบหลักเกณฑ์ด้วยตนเอง

2. การสอนโดยใช้ภาพประกอบ เน้นในการสื่อความหมายของภาษาโดยใช้ภาพเป็นสื่อเพื่อให้เกิดการค้นพบความหมาย และเกิดความเข้าใจ กระบวนการสอนเช่นนี้เด็กเรียนรู้ภาษาจากภาพนำมาแปลงเป็นเสียงเป็นภาษาพูด

3. การสอนโดยยึดพฤติกรรมของเด็กที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอนเน้นที่ความสนใจ และความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ ครูจะต้องทราบว่าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไร มีความสนใจต้องการอย่างไร ครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่ต้องตอบสนองต่อความสนใจของเด็ก ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูจะต้องเตรียมการเรียนเพื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กได้ตามต้องการ

4. การสอนโดยอาศัยวิธีการพูด กระบวนการในการจัดประสบการณ์เน้นการปูพื้นฐานการเรียนรู้จากภาษาพูดเพราะจากจิตวิทยาพัฒนาการทางภาษาของเด็กนั้นเริ่มเรียนรู้จากการฟังมาก่อน จากสิ่งแวดล้อมทางบ้าน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และญาติพี่น้อง มีส่วนในการเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็กมาจากทางบ้าน จนกระทั่งเด็กสามารถใช้ ภาษา

พูดสื่อความหมายได้ ฉะนั้นภาษาพูดซึ่งเด็กเข้าใจจึงเป็นแนวทางในการทำให้เด็ก ได้เรียนรู้ภาษาในด้านการอ่าน และการเขียนต่อไป

5. การสอนโดยยึดหลักลำดับขั้นพื้นฐานจากง่ายไปสู่ยาก ลักษณะของการเรียนการสอนจะเริ่มจากการให้เด็กได้เรียนรู้คำพื้นฐานที่อยู่ในกรอบที่เด็กจะเข้าใจความหมายของคำได้ ซึ่งคำพื้นฐานเหล่านี้มักจะได้จากประมวลคำศัพท์พื้นฐานของเด็กที่ได้วิจัยออกมาว่าเด็กควรจะเรียนรู้คำอะไรเป็นพื้นฐาน กระบวนการในการเสนอด้วยวิธีนี้เน้นให้เด็กเรียนรู้เป็นคำแล้วขยายเป็นกลุ่มคำ แล้วจึงค่อยขยายจำนวนคำศัพท์ของเด็กให้กว้างขวางขึ้นโดยใช้กระบวนการหลายๆ อย่าง เพื่อให้เด็กเกิดการย้ำแน่นและนำภาษาไปใช้ได้ในที่ที่สุด วิธีการที่นิยมใช้ภาษาหลังการอ่านของเด็กคือ การแจกลูก ผันอักษร การหาคำใหม่และการนำคำใหม่ไปใช้ในการอ่านหนังสือที่เป็นเรื่องราว

กรรณิการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 30) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทั้ง 4 ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สัมพันธ์กับความคิด
2. ให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษามีความอยากรู้ อยากเห็นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ครูควรปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดี นำความรู้มาเชื่อมโยงบทเรียน เพื่อให้การเรียนมีความสนุกสนาน
3. ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีการปฏิบัติจะเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น
4. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางภาษาอย่างสม่ำเสมอ
5. ให้นักเรียนได้ฝึกตนเองให้เป็นคนช่างสังเกตการใช้ภาษาจากการอ่านและเขียน
6. ให้นักเรียนได้แก้ไขข้อบกพร่องของตนเองในด้านการอ่าน การพูด การเขียน
7. ให้นักเรียนประเมินผลความก้าวหน้าของตนเอง
8. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิด รู้จักยอมรับความคิดของผู้อื่น
9. ให้นักเรียนเห็นตัวอย่างที่ดีทางภาษา
10. ให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนภาษาไทย และวรรณคดี

สรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูจะต้องจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง กิจกรรมจะต้องมี

ความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พื้นฐานทางด้านภาษาของนักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและตัวผู้เรียน ทำอย่างไร ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดไว้และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนภาษาไทย

วรรณิ์ โสมประยูร (2537, หน้า 67-71) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลจากตัวครู

ครูหรือผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาให้กับนักเรียน เพราะนักเรียนจะเรียนรู้และเลียนแบบจากครูตลอดเวลา ถ้าครูท่านใดที่นักเรียนรักและศรัทธามาก นักเรียนก็จะยิ่งจดจำสิ่งที่ครูสอนและเลียนแบบสิ่งที่ครูประพฤติมากตามไปด้วย ดังนั้น บุคลิกลักษณะและบทบาทของครูจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนเป็นอันมากซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1.1 ความรู้ของครู ถ้าครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็กดี ก็จะช่วยทำให้เข้าใจและเลือกวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาได้อย่างเหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของนักเรียน ทำให้การพัฒนาทักษะทางภาษาได้ประสิทธิผล

1.2 เจตคติของครู ความคิดหรือความรู้สึกรู้สึกของครูผู้สอนที่มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะทางภาษาย่อมแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง แววตา และคำพูด ให้เด็กได้ทราบและมองเห็นคุณค่าของการฝึกทักษะต่างๆ อีกด้วย นอกจากนี้ครูที่เห็นคุณค่าของการพัฒนาทักษะทางภาษา ยังพยายามหาวิธีการสอนและเวลาสำหรับฝึกทักษะเหล่านั้นให้กับนักเรียนด้วยความสนใจและเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้ามถ้าครูผู้สอนไม่เห็นคุณค่าของการฝึกทักษะทางภาษาก็จะปล่อยให้นักเรียนพัฒนาทักษะต่างๆ เอาเองตามธรรมชาติ ซึ่งอาจจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

1.3 บุคลิกภาพและพฤติกรรมของครู เนื่องจากนักเรียนสามารถเรียนรู้และเรียนแบบจากครูได้ตลอดเวลาดังกล่าวกว่าข้างต้น ฉะนั้นถ้าครูผู้สอนมีบุคลิกภาพโดยเป็นผู้ฟังที่ดี สนใจและตั้งใจฟังเมื่อนักเรียนพูด นักเรียนก็จะเป็นผู้มีมารยาทในการฟังที่ดี มีสมาธิในการฟัง สนใจสิ่งที่ครูและเพื่อนๆ พูด เป็นต้น ในทางกลับกันถ้าครูพูดขณะนักเรียนคุยกัน หรือครู

ไม่สนใจการฟังและการพูดของนักเรียน นักเรียนก็จะพูดแข่งครูบ้าง พูดแข่งเพื่อนบ้าง โดยไม่รู้ว่าจะหะใดควรพูดและจังหวะใดควรฟัง เป็นต้น

1.4 ความสามารถในการใช้ภาษาของครู การพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนที่จะได้ผลย่อมขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญของครูอีกประการหนึ่งคือ ความสามารถในการใช้ภาษาของครู ว่าครูมีความสามารถในการเลือกใช้คำหรือประโยคได้ถูกต้องและเหมาะสมเพียงใดเพื่อให้เป็นต้นแบบสำหรับนักเรียนจะได้เอาอย่าง เช่น ถ้าครูใช้ภาษาง่าย ชัดเจน เร้าความสนใจ ก็จะช่วยให้ให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดีตามไปด้วย

1.5 การสอนของครู ครูมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการกำหนดและจัดกิจกรรมฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้กับนักเรียน ถ้าครูจัดกิจกรรมฝึกทักษะทางภาษาไทยให้นักเรียนได้ตรงตามความมุ่งหมายและประเภทของแต่ละทักษะแล้ว การพัฒนาทักษะทางภาษาก็จะสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าครูฝึกทักษะทางภาษาเพียงบางอย่างที่คุณถนัดและไม่นำทักษะทั้งสี่มาสัมพันธ์หรือบูรณาการเข้าด้วยกัน ก็จะทำให้นักเรียนขาดทักษะทางภาษาบางประการ ซึ่งมีผลเสียในการนำทักษะทางภาษาไทยไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการสอนของครูจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยตรงที่สำคัญมากที่สุดอีกประการหนึ่ง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลจากนักเรียน

ถึงแม้ครูจะจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะทางภาษาให้กับนักเรียนในห้อง โดยให้ทุกคนกระทำเหมือนกันและพร้อมกันก็ตาม แต่ผลของการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนแต่ละคนก็จะแตกต่างกัน สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดผลเช่นนี้ก็เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ นั้นเอง ปัจจัยที่มีอิทธิพลจากนักเรียนจึงอาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

2.1 สภาพทางกายของนักเรียน อวัยวะสำคัญของการรับรู้ภาษา คือ ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องสังเกตและสำรวจดูว่าเด็กคนใดมีประสาทสัมผัสใดไม่ปกติบ้าง ถ้าพบครูจะต้องให้ความช่วยเหลือ เช่น ถ้าหูพิการ สายตาสั้น ครูก็ควรย้ายที่นั่งให้นั่งใกล้ครูหรือส่งไปให้แพทย์รักษา นอกจากประสาทหูและตาแล้ว สภาพกายที่เจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะทางภาษา นอกจากนี้สุขนิสัยก็อาจมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาได้ด้วย

2.2 สติปัญญาของนักเรียน ระดับสติปัญญาของผู้เรียนก็มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาด้วย เพราะผู้เรียนที่มีสติปัญญาสูง มีความจำดี มีสมาธิติดตามเรื่องได้นาน เข้าใจ

เรื่องราวที่ฟังหรืออ่านได้ตรงถูกต้อง และรวดเร็ว ก็จะทำให้การพัฒนาทักษะการฟังและอ่านพัฒนาไปได้เร็ว แต่ถ้าหากสติปัญญาต่ำก็พัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ช้า

2.3 อารมณ์ของนักเรียน อารมณ์ของนักเรียนมีผลกระทบต่อทักษะทางภาษา ขณะที่กำลังเรียนอย่างยิ่งเพราะนักเรียนที่มีอารมณ์ไม่ปกติในขณะที่ฟังหรืออ่านก็จะไม่สามารถรับรู้เรื่องราวใดๆ ที่ฟังหรืออ่านได้ เช่น การฟังขณะที่มีอาการโกรธ เสียใจ ดีใจ เศร้าใจ หรือฟังชานนั้น ผู้ฟังจะไม่ได้สนใจในสิ่งที่ฟัง ทำให้ไม่เข้าใจเรื่องราวที่รับฟัง ดังนั้น การฝึกทักษะทางภาษาขณะที่นักเรียนมีอารมณ์ไม่ปกติจึงไม่เกิดผลเท่าที่ควร

2.4 ความสนใจของนักเรียน เนื่องจากความสนใจเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้คนเรามีความตั้งใจต่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลทำให้บุคคลสามารถประกอบกิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะทางภาษาในด้านต่างๆ ก็เช่นเดียวกัน ถ้าครูสามารถสร้างความสนใจให้แก่นักเรียนอย่างได้ผล นักเรียนก็จะตั้งใจฝึกทักษะนั้นๆ อย่างจริงจัง ดังนั้นความสนใจของนักเรียนจึงนับว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาเป็นอันมาก

2.5 ความรู้พื้นฐานของนักเรียน ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนักเรียนด้วย ในการฟังหรืออ่านเรื่องราวใดๆ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรับรู้และเข้าใจได้ดีในเวลาอันรวดเร็ว เรื่องที่ฟังหรืออ่านนั้นจะต้องใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์ของผู้ฟังหรือผู้อ่านเพราะผู้ฟังหรือผู้อ่านจะต้องแปลเสียงและภาพให้เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมเป็นความเข้าใจ ดังนั้นการเลือกเรื่องมาใช้ในการฝึกทักษะการฟังหรือการอ่านก็ตาม ควรเลือกเรื่องที่เด็กเคยมีประสบการณ์บ้าง จะเกิดผลดีต่อการฝึกทักษะการฟังและการอ่านอย่างยิ่ง การพูดและการเขียนก็เช่นเดียวกัน ควรให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการพูดและทักษะการเขียนจากสิ่งทีนักเรียนมีประสบการณ์มาแล้ว

2.6 ภูมิหลังของนักเรียน ภูมิหลังของนักเรียน หมายถึง เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ บิดา มารดา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ภูมิสำเนา และเพศของนักเรียนซึ่งสิ่งต่างๆ ที่กล่าวถึงเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนทั้งสิ้น ดังจะพบได้จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สรุปไว้ว่าอาชีพของบิดา มารดา เชื้อชาติ และภูมิสำเนา หรือที่อยู่อาศัย รวมทั้งเพศของนักเรียนด้วย เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยของเด็กระดับประถมศึกษา

2.7 จำนวนพี่น้องในครอบครัวของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีจำนวนพี่น้องไม่มากนัก พ่อแม่ย่อมมีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนมกับลูก การพัฒนาทางภาษาของเด็กก็พัฒนาได้มากและเร็วกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ใกล้ชิด อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าลูกคนหัวปีมักจะมีการพัฒนาทางภาษาดีกว่าลูกคนสุดท้าย เพราะเขาย่อมมีโอกาสใกล้ชิดพ่อแม่หรือผู้ใหญ่มากกว่าและได้รับประสบการณ์ทางภาษา ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางภาษาได้มากกว่าลูกคนสุดท้าย ส่วนในเรื่องจำนวนพี่น้องของเด็กที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางภาษา เด็กลูกโตนพัฒนาทักษะของภาษาได้รวดเร็วกว่าลูกแฝดโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการพูด ซึ่งมีเหตุผลดังนี้

(1) เด็กลูกโตน เด็กๆ ที่ไม่มีเพื่อนที่จะพูดคุยใช้ภาษาเด็ก เด็กจะฟังและพูดกับพ่อแม่เป็นส่วนใหญ่ เด็กจึงเรียนรู้และใช้ภาษาตามผู้ใหญ่ การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของเด็กลูกโตนจึงพัฒนาได้รวดเร็วกว่าเด็กที่เป็นลูกแฝดหรือเด็กที่มีจำนวนพี่น้องหลายคน

(2) เด็กลูกแฝด จากการศึกษาพัฒนาการในการใช้ภาษาของเด็กลูกแฝดวัยต่างๆ ตั้งแต่อายุ 3-5 ขวบนั้น เดย์ และ เดวิส (Day and Davis, 1937, อ้างใน วรณี โสมประยูร, 2537, หน้า 70) ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้อง กันว่า เด็กที่เป็นลูกแฝดมีการพัฒนาทางภาษาพูดไม่ด้อยดันทัก เมื่อเทียบกับเด็กที่ฝาแฝดอีกหลายต่อหลายคู่ก็ได้ผลตรงกันว่า ลักษณะการใช้ภาษาของเด็กฝาแฝดคนหนึ่งและเด็กฝาแฝดคนหนึ่งมีความคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้เดวิสยังพบอีกว่าฝาแฝดที่ต่างเพศกันสามารถพัฒนาทางภาษาได้รวดเร็วกว่าฝาแฝดเพศเดียวกัน

3. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะทางการฟังของนักเรียนที่ครูผู้สอนคำนึงถึง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังสำหรับนักเรียน ลักษณะของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางภาษามีดังต่อไปนี้

3.1 ภาษาที่ใช้ที่บ้าน ภาษาที่บ้านซึ่งเด็กใช้มาตั้งแต่เริ่มแรกนั้น การใช้ภาษาดังกล่าว ย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็ก เมื่อเด็กเคยชินภาษาสำเนียงอย่างหนึ่ง แต่ต้องมาฟังภาษาสำเนียงที่โรงเรียนอีกอย่างหนึ่ง ทำให้เด็กเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมไม่ได้ ย่อมเป็นปัญหาในการพัฒนาทักษะทางภาษาแก่เด็กด้วย

3.2 ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว เด็กๆ ที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดี ย่อมมีประสบการณ์กว้างขวาง เพราะครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดีจะมีโทรทัศน์ วิทยุ และมักจะพาเด็กไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ทำให้เด็กได้พบเห็นสิ่งต่างๆ มากมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลที่ช่วยให้ทักษะทางภาษาของเด็กดีขึ้นด้วย

3.3 ฐานะทางสังคมที่แวดล้อมเด็ก สังคมที่เด็กอยู่นั้น อาจจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท เด็กที่อยู่ในสังคมเมืองที่มีประชาชนหนาแน่น เด็กย่อมได้รับรู้รับฟังสิ่งต่างๆ มาก ทำให้มีประสบการณ์กว้างและเด็กมีการพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดี นอกจากนี้สังคมของครอบครัวยังมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาให้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูที่มีความเป็นกันเองกับนักเรียน จะทำให้นักเรียนรักและศรัทธา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางภาษาได้มากขึ้น รวมทั้งบรรยากาศในการเรียนการสอนย่อมเป็นไปด้วยดี

3.5 ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนๆ ในชั้นและในโรงเรียน เด็กที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นดีจะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาให้ดีขึ้นได้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันนั้น เป็นส่วนสำคัญมากในการพัฒนาทักษะทางภาษาและทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งยังเป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดีอีกด้วย

พันธุ์ชัย วิหคโต (2538, หน้า 65) ได้กล่าวถึงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน พบว่า มี 3 ปัจจัย (1) ความพร้อมทางการเรียน (2) ทักษะทางภาษาในการฟัง พูด อ่าน เขียน (3) ทักษะคิด นักเรียนที่มีความพร้อมทางภาษาไทยสูงจะรู้คำตอบการออกเสียง และด้านความหมายสูงกว่านักเรียนที่มีความพร้อมต่ำ ดังนั้นในการเรียนรู้ใดๆ ครูจะต้องคำนึงถึงความพร้อมด้วยความพร้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะใดทักษะหนึ่งแก่ผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและบังเกิดผล นอกจากความพร้อมแล้ว ทักษะทางภาษาในการฟัง พูด อ่าน เขียน นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนเพราะเป็นทักษะสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอนอีกทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลและสังคมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า นอกจากนั้นทักษะทางภาษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพของ การเรียนการสอน อาทิ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ภาษาไทยด้านการฟังเพื่อการสื่อสารสูงจะเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังปานกลางและต่ำ นักเรียนที่เรียนในชั้นที่สูงขึ้นจะมีพัฒนาการทางภาษาพูดด้านจำนวนคำ และความซับซ้อนของประโยคมากกว่านักเรียนที่เรียนในชั้นต่ำกว่า และนักเรียน

ที่มีความถนัดทางการเรียนสูงจะมีความสามารถทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีความถนัดทางการเรียนต่ำ เป็นต้น

สำหรับปัจจัยด้านทัศนคติเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยเป็นแนวทางที่จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการเรียน เกิดความพอใจ และรู้สึกว่าการเรียนเป็นของสนุก ซึ่งเมื่อนักเรียนเกิดความสนุกสนานพอใจในสิ่งที่เรียนย่อมจะขวนขวายพยายามศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่อไป ซึ่ง บลูม (Bloom, อ้างใน พันธณีย์ วิหคโต, 2538, หน้า 65) ได้เคยศึกษาลักษณะนิสัยของมนุษย์ทางด้านการเรียน ได้สรุปผลการศึกษาไว้ว่า พฤติกรรมทางด้านความรู้ ความคิดของนักเรียนบวกกับลักษณะทางจิตพิสัยของนักเรียน มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนถึงร้อยละ 65

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2528, หน้า 118) ได้กล่าวสอดคล้องกับเรื่องนี้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางภาษาว่า

เรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษา 2 เรื่อง คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่จัดให้ (Environmental Inputs) ในการเรียนรู้ภาษานั้น เราพบว่า มีลักษณะเป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมอย่างมาก บางครั้งก็เป็นความสนใจที่จะเสริมเด็ก เช่น การที่แม่สนทนา หรือแก้ไขหรือสนับสนุนเด็กด้านภาษา สิ่งแวดล้อมนี้เป็นได้ทั้งการให้ข้อมูลทางด้านภาษาหรือเป็นการสนับสนุนระบบเรียนรู้ทางจิตใจ และมันสมองของเด็กก็ได้

2. วิธีการเรียนของผู้เรียน (Learner's Strategies) วิธีการเรียนนี้เด็กเป็นผู้ที่ควบคุมได้ แต่อาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ต่างจากขบวนการทางสมอง (Cognitive Process) ซึ่งจะควบคุมได้น้อยมาก เราศึกษากันว่าผู้เรียนมียุทธวิธีการเรียนแตกต่างกันอย่างไร และมีความยืดหยุ่นกันอย่างไร นักจิตวิทยาพยายามศึกษาบุคลิกภาพกับวิธีการเรียน ตลอดจนความถนัดในการเรียน

ด้วยเหตุนี้จึงมีการผลิตสื่อการเรียน จัดวิธีสอนและกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนองความถนัดและยุทธวิธีการเรียนของเด็กแบบต่างๆ

สิ่งที่น่าจะสรุปได้ ก็คือ ครูควรส่งเสริมให้เด็กเรียนได้หลายๆ วิธี ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาวิธีการเรียนของตน พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นวิธีเรียนตามลักษณะเนื้อหาวิชาและวิธีสอนด้วย

ครูควรจะสนับสนุนผู้เรียนให้รู้สึกปลอดภัยที่จะเสี่ยงในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าใช้สมองในการเจออย่างมีหลักการ โดยจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้อบอุ่นและปลอดภัยที่เด็กกล้าคิด กล้าเดา กล้าริเริ่ม และแสดงออก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีกิจกรรม

ในนักเรียนได้ทำอย่างหลากหลาย มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้กับนักเรียน

สื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมากเพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะช่วยสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนให้เข้าใจตรงกัน และนักเรียนก็สามารถทำความเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น นักเรียนมีความสนใจบทเรียนมากกว่าการสอนที่มีแต่ครูอธิบายอย่างเดียว สื่อการเรียนการสอนนี้แหละที่จะนำความมีประสิทธิภาพมาสู่การเรียนการสอน และนำความสำเร็จมาสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังที่ ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 81) กล่าวว่า การที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ความรู้ที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ในรูปของสิ่งที่เป็นรูปธรรมนั้น สื่อการเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีย่างเพียงพอที่จะใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ อัญชลี แจ่มเจริญ (2526, หน้า 36) ที่กล่าวว่า สื่อการสอนมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารภาษา ส่วนภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยภาษาพูดกับภาษาเขียน สื่อสำหรับภาษาพูด คือ ฟังกับพูด สื่อสำหรับภาษาเขียน คือ อ่านกับเขียน ส่วนจันทร์ฉาย เตมียาการ (2525, หน้า 35) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อที่ดีว่า สื่อที่ดีนั้นก็คือ สื่อที่จะช่วยในการเรียนรู้ได้ง่ายและเร็ว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สื่อนั้นจะต้องช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปได้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้ง่ายและเร็วที่สุดนั่นเอง

จากความสำคัญของสื่อการสอนที่เป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่จะนำความรู้ประสบการณ์ต่างๆ ไปสู่ผู้เรียน สื่อจึงสามารถนำมาประกอบการสอนตลอดกิจกรรมที่จัดขึ้น ดังที่ นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ (2526, หน้า 148-149) กล่าวไว้ว่าการใช้สื่อการสอนสามารถนำมาใช้ประกอบการสอนได้ทุกขั้นตอน โดยสรุปขั้นตอนไว้ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
2. ชี้นสอน
3. ชี้นสรุป
4. ชี้นประเมิน

สื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการสอนภาษาไทยนั้นมีอย่างหลากหลาย การนำสื่อมาช่วยสอนให้การเรียนของนักเรียนและการสอนภาษาของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อแต่ละชนิดจะมีลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม ดังที่ อัญชลี แจ่มเจริญ (2526, หน้า 32) กล่าวว่า การสอนภาษาไทยต้องกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหาให้ชัดเจนลงไป เมื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นต้องใช้สื่อการสอนเข้าช่วย ดังนั้นสื่อการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาจึงจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาด้วย ครูผู้สอนควรมีความสามารถในการใช้สื่อให้เหมาะสม และสอดคล้องกับกระบวนการสอน

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 42) ได้แยกประเภทของสื่อการเรียนการสอนตามลักษณะของการใช้ ดังนี้

1. ประเภทสิ่งพิมพ์
2. ประเภทวัสดุกราฟฟิก
3. ประเภทของจริง
4. ประเภทของจำลอง
5. ประเภทเครื่องเสียง วิทยุ เทป แผ่นเสียง
6. ประเภทที่นักเรียนช่วยกันสร้างหรือรวบรวมขึ้นภายใต้การแนะนำของครู

สนิท สัตโยภาส (2532, หน้า 160) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สื่อประเภทวัสดุ เป็นสื่อที่เก็บความรู้ในลักษณะของรูปร่าง ภาพ เสียง และตัวหนังสือแบ่งออกเป็น 7 จำพวก คือ

- 1.1 ภาพ ได้แก่ ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพพิมพ์
- 1.2 วัสดุลายเส้น ได้แก่ แผนภูมิ แผนสถิติ การ์ตูน แผนที่ ลูกโลก
- 1.3 วัสดุ 3 มิติ ได้แก่ ของจริง หุ่นจำลอง หุ่นมือ ของตัวอย่าง
- 1.4 วัสดุประกอบแผ่นป้าย ได้แก่ ตัวแสงด และสิ่งของที่ใช้ประกอบการจัด

ป้ายนิเทศประเภทต่างๆ

- 1.5 วัสดุประเภทหนังสือ และสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ตำรา หนังสือเรียน เอกสารประกอบการเรียนการสอน หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือเสริมประสบการณ์ บัตรงาน และแบบฝึกหัดต่างๆ เป็นต้น

- 1.6 วัสดุประกอบการทดลอง ได้แก่ สารเคมี ดัวยยาหรือสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ประกอบการทดลอง

1.7 วัสดุประเภทที่ต้องอาศัยเครื่องมือหรืออุปกรณ์อื่นๆ ได้แก่ फिल्मภาพยนตร์ แผ่นสไลด์ แผ่นโปร่งใส แผ่นเสียง เป็นต้น

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ สื่อประเภทนี้เป็นเพียงตัวกลางในการส่งผ่านความรู้จากสื่อประเภทวัสดุไปสู่นักเรียน ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับโทรทัศน์ เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิควิธีการ แบ่งเป็น 2 พวก คือ

3.1 สื่อประเภทกิจกรรม ได้แก่ การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต นิทรรศการ การทดลอง การเล่านิทาน การสร้างสถานการณ์สมมติ เป็นต้น

3.2 สื่อประเภทบทเรียนแบบโปรแกรม ได้แก่ ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

การสอนภาษาไทยเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ครูจะต้องให้ความสนใจมีการศึกษาเป็นพิเศษ นอกจากศึกษาตัวนักเรียนแล้วต้องศึกษาถึงวิธีการ ตลอดจนใช้สื่อการเรียนการสอนว่าอย่างไร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใดจะใช้สื่ออะไรที่เหมาะสมที่สุด

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 107) ได้เสนอแนะหลักการเลือกสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
2. เหมาะสมกับวัยและความต้องการของนักเรียน
3. มีลักษณะเร้าความสนใจ
4. ช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย
5. ช่วยประหยัดเวลาทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
6. ควรเป็นสื่อที่จัดทำหรือจัดหาได้ง่าย ครูสามารถทำเองได้หรือนักเรียนช่วยกันทำ
7. สามารถใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า

อัญชลี แจ่มเจริญ (2526, หน้า 35) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การเลือกและการใช้สื่อการเรียนวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาว่าควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เลือกสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยที่สามารถฝึกให้ความคิดและทักษะทั้ง 4 สัมพันธ์กันให้มากที่สุด
2. เลือกสื่อการเรียนการสอนให้ตรงกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน

3. เลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับอายุ สติปัญญาและประสบการณ์ของผู้เรียน

4. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนมีส่วนในการใช้มากกว่าครู

5. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ท้าทายความสามารถของนักเรียน ทำให้บทเรียนสนุกสนาน

6. สื่อการเรียนการสอนภาษาไทยประถมศึกษาที่จะนำมาใช้นั้น จะต้องให้ข้อเท็จจริง และความคิดรวบยอดที่ถูกต้องแก่นักเรียน

7. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีสภาพเรียบร้อย มีความพร้อมในการใช้ สอดคล้อง และทันสมัยกับลักษณะการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

8. การใช้สื่อการเรียนการสอนต้องใช้ให้เหมาะสมกับเวลา ตามขั้นตอน สื่อบางอย่างให้เป็นกิจกรรมที่ครูแสดงให้ดู บางอย่างให้โอกาสนักเรียนร่วมแสดงโดยทั่วถึง บางอย่างต้องมีการเตรียมและมีการทดลองใช้มาแล้วอย่างดี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด

สมพร มั่นตะสูตร (2526, หน้า 198) ให้แนวคิดในการเลือกใช้สื่อว่าควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ต้องเหมาะสมกับอายุ และระดับสติปัญญาของเด็ก

3. ต้องเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ

4. มีขนาดเหมาะสม เป็นสิ่งที่ชวนสนใจ สามารถสร้างความสนใจของนักเรียนได้ มีความแจ่มชัดสวยงาม

5. ต้องมีส่วนส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาที่สอนนั้น

6. ต้องสามารถทำความเข้าใจได้เร็ว ประหยัดเวลา

7. ทำง่าย หาง่าย ราคาถูก

8. เสริมประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม

ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 42) ได้เสนอแนะข้อควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการใช้สื่อไว้ดังนี้

1. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ต้องคำนึงถึงว่าสิ่งนั้นจะต้องให้ข้อเท็จจริง และสร้างมโนภาพที่ถูกต้องแก่นักเรียน

2. สื่อการเรียนนั้นต้องเหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน

3. นักเรียนมีส่วนในการใช้มากกว่าครู

4. เนื้อหาของสื่อการเรียนนั้นต้องคำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ

5. ควรมีการประเมินผลภายหลังการใช้สื่อการเรียนนั้นแล้ว

6. รู้จักเก็บและรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดี และใช้ได้มากที่สุด

ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนถ้ามองในภาพรวมแล้วมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นเอง สนิท สัตโยภาส (2522, หน้า 151) ได้เสนอประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย รวดเร็ว ชัดเจน และถูกต้องมากขึ้น
2. ช่วยให้นักเรียนสนใจการเรียน และพอใจที่จะมีส่วนร่วมในบทเรียนมากขึ้น
3. เกิดรอยประทับใจและจดจำสิ่งที่เรียนได้นาน
4. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนให้แก่นักเรียน
5. ช่วยเสริมประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน
6. ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาสิ่งที่มีข้อจำกัดต่างๆ ในการเรียน เช่น เข้าใจสิ่งที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ได้เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมในลักษณะของรูปธรรมที่ครูสร้างขึ้น เป็นต้น
7. ช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้น และช่วยลดการบรรยายของครู
8. ช่วยลดการสูญเปล่าทางการศึกษาเพราะนักเรียนได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทบาทของครูและนักเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทย

ในการเรียนการสอนภาษาไทยซึ่งเป็นทักษะอย่างหนึ่ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนอย่างเพียงพอ เพื่อจะให้เกิดความชำนาญที่จะใช้ภาษาได้ถูกต้องคล่องแคล่ว ดังนั้นในการเรียนการสอนครูจะต้องพยายามให้โอกาสนักเรียนเป็นผู้แสดง โดยลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด ส่วนครูจะมีบทบาทเป็นผู้กำกับกับการแสดง วางแนวทางให้การจัดกิจกรรมและให้คำแนะนำในทางที่ถูกที่ควรแก่นักเรียน นอกจากนี้ในการเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลของทักษะการเข้าใจภาษา ซึ่งประกอบด้วยการฟัง การอ่าน และเน้นทักษะในการใช้ภาษา ซึ่งประกอบด้วยการ

พูดและการเขียน จนผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ ความรู้ และความมีเหตุผล เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อัจฉรา ชีวพันธ์ (อ้างใน กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 17-20) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนการสอนจะบรรลุจุดประสงค์ได้นั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้กำกับกับการแสดง เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่างๆ ดังนี้

1. ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทั้ง 4 ซึ่งได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สัมพันธ์กับความคิด เด็กในระดับประถมศึกษาจะรู้จักใช้วิจารณ์ญาณในการหาเหตุผลแล้ว และจะรู้จักคำว่า ถูก และผิด เมื่อครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฟังหรือกิจกรรมให้ได้อ่าน ครูไม่ควรวัดความเข้าใจเนื้อเรื่องอย่างเดียว ควรฝึกให้เขารู้จักคิดหาเหตุผล การจะฝึกวิธีนี้ขึ้นอยู่กับ การตั้งคำถามของครูผู้สอน คำถามลักษณะนี้เป็นคำถามที่ขึ้นต้นด้วย ทำไม เหตุใด และ คำตอบไม่ควรบอกไว้ชัดๆ จากที่เด็กได้ฟังหรืออ่านคำตอบ ควรจะเป็นสิ่งที่เด็กจะต้องประมวล มาจากเรื่องที่ฟังหรืออ่านอย่างไตร่ตรอง ส่วนในด้านการใช้ภาษาพูดและเขียนนั้น ก็ต้องฝึกให้รู้จักคิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผลก่อนที่จะพูดหรือก่อนที่จะเขียน ให้นักเรียนสามารถนำ ทักษะในการพูดและการเขียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับ การใช้ภาษาที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น จัดกิจกรรมฝึกพูดเล่าประสบการณ์ที่เด็ก ได้พบ ฝึกพูดให้เหมาะสมกาลเทศะและบุคคล เช่น พูดอวยพรในวันปีใหม่ กิจกรรมที่จัดฝึก พูดแล้ว อาจจะนำไปจัดฝึกเขียนอีกจะดี จะได้ช่วยแก้ไขภาษาให้นักเรียนได้

2. ให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง เด็กในระดับประถมศึกษามีความอยากรู้อยากเห็น ในการทำและเรียนรู้สิ่งต่างๆ และมีความต้องการความสำเร็จเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ดังนั้นครูจะต้องปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เห็นคุณค่าของการหาความรู้รอบตัว โดยพยายาม นำความรู้ทั่วไปมาเชื่อมโยงกับบทเรียนทางภาษา เพื่อทำให้การเรียนการสอนสนุกสนาน น่าสนใจ เพราะนักเรียนได้รับความรู้ในวงกว้างขึ้น สำหรับในการเรียนการสอน ครูก็อาจจัด กิจกรรมส่งเสริมการค้นคว้าโดยสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนรักและสนใจการเรียนภาษาไทย เช่น แข่งขันหาคำศัพท์จากประมวลคำ หรือพจนานุกรม การทำรายงานค้นคว้าเรื่องต่างๆ การจัดปายนิเทศแสดงผลงานของนักเรียนที่มีการค้นคว้าที่ดี ฯลฯ การจัดกิจกรรมดังกล่าว ครูจะเป็นเพียงผู้คอยแนะแนวทางให้แก่เด็กเพื่อให้ได้รับแนวทางที่ถูกต้องเพื่อนำไป ปฏิบัติ และเมื่อนักเรียนได้มีโอกาสค้นคว้าบ่อยๆ และประสบความสำเร็จในผลงานของเขา จะช่วยให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการอ่านและรักการศึกษาค้นคว้าจนเป็นนิสัย

3. ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ครูควรจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมจริงๆ เพื่อนักเรียนจะได้เรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ไม่ใช่ท่องจำในการสอนครูจึงต้องใช้สื่อการสอนที่เร้าใจให้นักเรียนได้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม เช่น สอนทักษะการพูด ครูจะต้องให้นักเรียนได้ฝึกพูดในหัวข้อต่างๆ ที่ครูกำหนดให้ สอนทักษะการฟัง ให้นักเรียนได้ฟังจากหลาย ๆ แบบ เช่น ฟังจากวิทยากร ฟังจากโทรทัศน์ ฟังจากวิทยุเมื่อฟังแล้วให้นักเรียนนำมาเล่าให้เพื่อนฟังอีกครั้ง หรือนำมาเขียนบันทึกให้เพื่อน ๆ ได้อ่าน ในขณะที่นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติกิจกรรมนี้ ครูจะต้องคอยสังเกต พร้อมทั้งให้เพื่อนช่วยสังเกตสิ่งที่ดีและสิ่งที่จะต้องปรับปรุง หลังจากนั้นให้นักเรียนช่วยกันสรุปหลักเกณฑ์ที่ดีในการฝึกทักษะดังกล่าว จากการปฏิบัติเช่นนี้นักเรียนจะเข้าใจได้ดี เพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนจริงๆ

4. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางภาษาอย่างสม่ำเสมอ ในการเรียนภาษาไทยนั้นมีความจำเป็นมากที่นักเรียนจะต้องฝึกฝนทักษะเป็นประจำเพราะการฝึกฝนทักษะจะทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ในการที่จะให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะนั้น ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนอย่างสนุกไม่เบื่อหน่าย เช่น ให้เล่นเกมต่างๆ จะฝึกทักษะการใช้คำ ให้นักเรียนเล่นเกมทายคำ เล่นเกมแข่งขันกันใช้คำแต่งประโยค ฝึกทักษะการเขียนเรื่อง ครูหารูปภาพมาให้นักเรียนหลายๆ ภาพ แล้วให้นักเรียนเลือกเขียนเรื่องประกอบภาพที่ครูนำมาให้ดู แล้วแต่นักเรียนจะชอบใจรูปภาพใดก็เลือกรูปภาพนั้นมาเขียนเรื่อง ครูจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนให้ดีจัดมุมต่างๆ ในห้อง เช่น มุมนิทาน มุมใครอ่านเก่ง ในแต่ละมุมมีหนังสือหรือมีเกมต่างๆ ไว้ให้นักเรียน เมื่อนักเรียนมีเวลาว่างหลังจากทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนเสร็จแล้ว หรือในเวลาเข้าก่อนโรงเรียนเข้า ในเวลาพักหลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้ว นักเรียนจะได้ฝึกฝนภาษาจากมุมต่างๆ นั้น ตามความสนใจของนักเรียน

5. ให้นักเรียนฝึกตนให้เป็นคนช่างสังเกต ในการสอนที่จะให้นักเรียนรู้จักฝึกตนเองให้เป็นคนช่างสังเกตนั้น ครูจะต้องให้การส่งเสริม โดยให้ทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยการสังเกต เช่น ให้นักเรียนรวบรวมคำที่เขียนผิดที่นักเรียนพบจากหนังสือพิมพ์หรือจากข้อต่างๆ ที่เขียนตามป้ายประกาศ โฆษณาตามหน้าห้างร้านหรือให้นักเรียนรวบรวมคำที่นักเรียนได้ฟังจากโทรทัศน์ในเรื่องเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย เช่น รายการภาษาไทยวันละคำ หรือให้นักเรียนรวบรวมคำที่คนทั่วไปมักพูดผิด คนทั่วไปอาจจะจะเป็นโฆษกสถานีวิทยุ โฆษกโทรทัศน์ เพื่อนำคำต่างๆ ที่รวบรวมนั้นบันทึกมาส่งและบอกแหล่งที่ได้คำเหล่านั้นมา พร้อมทั้งบอกคำที่เขียนผิดหรือพูดผิดนั้น ที่ถูกต้อง เขียนอย่างไร หรือพูดอย่างไร

6. ให้นักเรียนได้แก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ในการสอนของครู เมื่อครูได้พบนักเรียนคนใด มีทักษะทางภาษาด้านใดด้านหนึ่งบกพร่อง ครูจะต้องรีบแก้ไขให้เขาโดยครูชี้แนะให้ เช่น นักเรียนมีข้อบกพร่องทางการพูด พูดตัว ร ล ไม่ชัด ครูนำมาฝึกพูดฝึกอ่านคำที่มี ร ล ความกลัวย่อยๆ หรือนักเรียนเขียนคำผิดบ่อยๆ ครูให้นักเรียนคนนั้นได้แก้ไข โดยให้นักเรียนลองหาข้อบกพร่องของตนเองจากคำที่ครูทราบว่าผิดเมื่อเขาหาข้อบกพร่องได้แล้ว ครูฝึกให้เขาได้เขียนคำนั้นบ่อยๆ ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องภาษาให้กับนักเรียนในด้านการพูด การอ่าน และการเขียน การพูดครูจะต้องพูดให้ชัดเจนทุกครั้ง การอ่าน อ่านให้ถูกต้องรอบชัดเจนและการเขียนของครูไม่ว่าจะเป็นเขียนกระดานดำ เขียนแผนภูมิ หรือเขียนแก้ในสมุดของนักเรียนก็ตาม ต้องเขียนให้ชัดเจน คือ วางสระ วรรณยุกต์ ให้ถูกที่ ตัวอักษรชัดเจนอ่านรู้เรื่อง เมื่อนักเรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อถือครู และนักเรียนพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตัวเองเมื่อครูชี้แนะให้

7. ให้นักเรียนประเมินผลความก้าวหน้าของเขาเอง เมื่อนักเรียนได้เรียนแต่ละตอนแต่ละความคิดรวบยอดไปแล้ว ครูจะต้องมีการประเมินผล การประเมินผลนั้นอาจจะประเมินรวมครั้งละหลายๆ ความคิดรวบยอด หรืออาจจะประเมินเมื่อจบแต่ละความคิดรวบยอดก็ได้ การประเมินผลอาจจะเป็นการสังเกต การตรวจสอบและการทำแบบทดสอบ การประเมินผลนี้เพื่อให้นักเรียนได้ทราบผลการเรียนรู้ของตน เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม นอกจากครูจะเป็นผู้ประเมินแล้ว อาจจะให้นักเรียนแต่ละคนประเมินตัวเองบ้าง เช่น นักเรียนอาจจะลองเขียนคำศัพท์ต่างๆ ที่เรียนไปจากบทเรียน ว่าเขียนได้ถูกต้องหมดหรือเขียนคำใดยังไม่ได้ อาจจะประเมินผลการอ่านของตนเอง เช่น อ่านข้อความตอนใดตอนหนึ่ง อ่านจบแล้วลองบันทึกใจความสำคัญ เมื่อบันทึกเสร็จลองนำไปตรวจกับข้อความที่อ่านอีกครั้งเพื่อดูว่าใจความผิดไปจากที่อ่านหรือไม่ หรือลองจับเวลาในการอ่านในใจของตัวเองว่าอ่านได้เร็วขึ้นหรือไม่

8. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่น การให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นการช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นการวางพื้นฐานของการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปภายหน้า ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) การให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่นนั้น เช่น ให้ได้คิดร่วมกัน เป็นต้นว่า ให้นักเรียนเขียนเรื่องเป็นกลุ่ม จากคำที่ครูกำหนดให้ นักเรียนจะต้องช่วยกันคิดประโยคแต่ละประโยคให้สื่อความหมายและสัมพันธ์ต่อกันเป็นเรื่องราว ให้นักเรียนได้วางแผนร่วมกัน เช่น เรียนอ่าน เมื่อเรียนไปแล้ว

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติจากใจความตอนที่อ่าน นักเรียนจะต้องช่วยกันวางแผนว่าจะให้ใครรับบทใด และทำทางการแสดงคำพูดนั้นจะทำอย่างไร เมื่อนักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน นักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนความคิด รู้จักยอมรับฟังความคิดของคนอื่น เคารพความคิดของคนอื่น นักเรียนจะได้เป็นคนกล้าคิดในทางที่ถูกที่ควรและสามารถดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี

9. ให้นักเรียนเห็นตัวอย่างที่ดีในด้านภาษา การเรียนภาษานั้น การเลียนแบบถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน นักเรียนจะเลียนแบบครู ดังนั้น ในการใช้ภาษาของครู ครูจะต้องใช้ให้ถูกต้อง เขียนให้ถูกต้อง คำบางคำในภาษาไทยได้บัญญัติศัพท์ไว้แล้ว เวลาพูดเวลาเขียนครูควรพูดควรเขียนให้ถูก ไม่นำคำภาษาต่างประเทศมาเขียน มาพูด คำว่า บันทึก ไม่ใช่ โน้ต คำว่า กลุ่ม ไม่ใช่ ทิม กรุ๊ป คำว่า โทรศัพท์ ไม่ใช่ ทีวี ฯลฯ การเขียนตัวเลขในภาษาไทยครูควรใช้เลขไทย การเขียนประโยคเขียนให้ถูกต้องตามภาษาเขียน การเขียนคำที่มีวรรณยุกต์ การันต์ วางให้ถูกที่ การใช้คำพูดใช้คำสุภาพ นำตัวอย่างข้อความ บทความ สำนวนภาษาที่ดีจากในหนังสือที่ครูอ่านพบ มาให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง เมื่อนักเรียนได้เห็นตัวอย่างที่ดีในทางภาษาจะช่วยทำให้นักเรียนได้มีคุณลักษณะทางด้านภาษาที่ดีติดตามมาด้วย

10. ให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนภาษาไทยและวรรณคดี การเรียนการสอนภาษาไทยที่จะประสบผลสำเร็จนั้น นักเรียนจะต้องมีเจตคติที่ดี และมองเห็นความสำคัญของภาษาไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อประเทศชาติ ดังนั้น ครูจะต้องตั้งใจส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการหาความรู้และเต็มใจที่จะรับการฝึกฝนให้มีความสามารถในการใช้ภาษาดีและคล่องแคล่ว ถ้าครูสำรวจพบว่านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีในการเรียนภาษาไทย ครูต้องช่วยแก้ไข ถ้าเกิดจากตัวครู ครูจะต้องปรับปรุงการสอนใหม่ ให้นักเรียนไม่เบื่อเกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลิน ให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนวรรณคดี ก็คือ ให้นักเรียนได้เกิดซาบซึ้งสนุกในการเรียน นักเรียนจะซาบซึ้งและสนุกได้นั้นเนื่องมาจากกิจกรรมของครู เช่น จัดกิจกรรมให้นักเรียนแสดงบทบาท หลังจากที่ได้อ่านวรรณคดีตอนนั้นแล้ว ให้นักเรียนได้วาดภาพประกอบตอนที่อ่าน ให้นักเรียนลองวาดภาพบรรยายลักษณะตัวละครในเรื่องที่อ่าน ให้นักเรียนรวบรวมบทกลอนที่ไพเราะจากตอนที่อ่าน หรือจากวรรณคดีที่นักเรียนเคยอ่านพบพานักเรียนไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่มีวัตถุโบราณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวรรณคดีที่นักเรียนได้เรียน จัดการแสดงละครในงานโรงเรียน โดยนำบทละครในวรรณคดี

ที่นักเรียนเรียนมาแสดง เมื่อนักเรียนเริ่มเรียนวรรณคดี นักเรียนมีเจตคติที่ดีแล้ว จะเป็นการวางพื้นฐานที่ดีในการเรียนวรรณคดีในชั้นสูงในโอกาสต่อไป

สรุปได้ว่า ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทของการเป็นผู้ให้ความรู้มาเป็นเพียงผู้กำกับการแสดง วางแนวทางในการจัดกิจกรรมและให้คำแนะนำในทางที่ถูกที่ควรแก่นักเรียน ให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ถ้านักเรียนมีโอกาสฝึกมากก็จะช่วยให้มีความคล่องแคล่วชำนาญมากขึ้น ที่สำคัญต้องมีการประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน โดยครูเป็นผู้ประเมินและให้นักเรียนประเมินตนเองด้วย

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

พันธุ์ ญี วิหคโต (2538, หน้า 66-67) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย ในด้านปัญหาการเรียนการสอน พบว่า มีปัญหาหลัก 2 เรื่อง คือ (1) การจัดกระบวนการเรียนการสอน (2) ทักษะทางภาษาในการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีลักษณะของปัญหา ดังนี้

การจัดกระบวนการเรียนการสอน ด้านตัวครู/โรงเรียน จะมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการสอนซ่อมเสริม ส่วนตัวนักเรียนมีปัญหาเรื่องการขาดเรียน ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้องตามหลักภาษา และมีทักษะพื้นฐานด้านต่าง ๆ ไม่ดีพอ จากปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนั้น จะต้องพัฒนาดังแต่หลักสูตร ครู วิธีสอน สื่อการเรียนการสอนที่ดี รู้จักเลือกตำราอุปกรณ์การเรียน รู้จักใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้เร็วขึ้นและใช้เวลาเรียนน้อยลง แต่ที่ผ่านมามีครูขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของวิธีสอนมักเน้นความรู้ให้ท่องจำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างและใช้วิธีสอนเหมือนกันทุกคน อีกทั้งครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทำให้จัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องหาวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ และใช้ภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

ทักษะทางภาษาพบว่า มีปัญหาในเรื่อง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยการพูดจะมีปัญหาเกี่ยวกับการออกเสียง การเรียงคำผิดตำแหน่ง ใช้คำไม่สื่อความหมาย การอ่านมี

ปัญหามากเกี่ยวกับวิธีอ่าน ซึ่งนักเรียนอ่านโดยใช้นิ้วชี้ไปตามอักษร นอกจากนั้นจะเป็นปัญหาการออกเสียง การสะกด วรรณตอน คำควบกล้ำ ส่วนการเขียนจะมีปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบที่เขียนผิด โดยจะเขียนผิดที่การันต์ วรรณยุกต์ และตัวสะกด จากปัญหาที่พบในการวิเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าจะมีปัญหาเฉพาะการพูด การอ่าน และการเขียน แต่ในการจัดการเรียนการสอน จะต้องฝึกฝนทักษะทางภาษาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนด้วยทักษะดังกล่าวล้วนมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ การฟังเป็นทักษะที่สร้างการเข้าใจภาษา การพูดเป็นการสื่อสารความรู้สึนึกคิด เนื้อหาสาระ หรือสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายให้เข้าใจกันได้ การอ่านเป็นกระบวนการของการตีความจากตัวอักษร การเขียนเป็นทักษะการแสดงออกแทนคำพูด เป็นการบันทึกถ้อยคำและความคิดมิให้สูญหาย ซึ่งทักษะทั้ง 4 เป็นเครื่องมือพื้นฐานเบื้องต้นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ฉะนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาษา จะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทั้ง 4 ด้านให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพื่อจะทำให้การเรียนการสอนมีความหมายใกล้เคียงกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน

รัชนี้ ศรีไพรวรรณ (2527, หน้า 101-103) ได้จัดแบ่งปัญหาทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในชั้นประถมศึกษา ที่พบเห็นอยู่เป็นประจำออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็ก ได้แก่

1.1 เด็กที่ใช้ภาษาถิ่น มักจะมีปัญหาในการเรียนภาษาไทย เช่น เด็กในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ เด็กชาวเขา เป็นต้น

1.2 เด็กขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียน โดยเฉพาะแบบฝึกหัดเพื่อฝึกฝนทักษะทางภาษา

2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ได้แก่

2.1 ครูไม่เข้าใจแนวการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

2.2 ครูไม่ชอบสอนวิชาภาษาไทย

2.3 ครูไม่ใช้สื่อการเรียนการสอนในการสอนภาษาไทย

2.4 ครูไม่มีความรู้และไม่แม่นยำในเนื้อหาและหลักเกณฑ์ทางภาษาที่จะต้องสอนเด็ก

ในด้านปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนทักษะภาษาไทยทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนนั้น กรรณิการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 27-33) ได้สรุปปัญหาที่ครูผู้สอนจะพบในการสอนแต่ละทักษะได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการฟังจะพบปัญหาในด้าน

1. นักเรียนฟังไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ยินคำพูดของครู
2. นักเรียนไม่มีมารยาทในการฟัง
3. นักเรียนไม่สามารถประมวลใจความของเรื่องที่ฟังได้อย่างสมบูรณ์ บริบูรณ์
4. นักเรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้
5. นักเรียนไม่สามารถนำความคิดหรือสิ่งที่ถูกต้องจากการที่ได้ฟังมาใช้ประโยชน์
6. นักเรียนชอบฟังแต่เรื่องสนุกสนาน เรื่องไร้สาระ

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการพูดจะพบปัญหาในด้าน

1. นักเรียนไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นออกมา
2. นักเรียนพูดตะกุกตะกัก หรือพูดติดอ่าง หรือพูดกๆ หล่นๆ
3. นักเรียนออกเสียงไม่ถูกวิธี
4. นักเรียนพูดสั้น หรือใช้คำศัพท์สแลง ที่คิดว่าพูดแล้วเทห์
5. นักเรียนชอบพูดคำที่ไม่สุภาพ
6. นักเรียนออกเสียงพยัญชนะหรือสระบางคำไม่ได้
7. นักเรียนใช้ประโยคคำถามและประโยคคำตอบไม่เป็น
8. นักเรียนไม่รู้จักลำดับเรื่องในการพูด
9. นักเรียนพูดไม่เหมาะกับกาลเทศะและบุคคล

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการอ่านจะพบปัญหาในด้าน

1. นักเรียนอ่านไม่ได้
2. นักเรียนอ่านคำผิด หรืออ่านออกเสียงผิด
3. นักเรียนอ่านได้ช้า และมักจะอ่านข้ามคำ
4. นักเรียนอ่านแล้วจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่องไม่ได้
5. นักเรียนอ่านทำนองเสนาะไม่ได้
6. นักเรียนไม่เห็นประโยชน์ของการอ่าน

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการเขียนจะพบปัญหาในด้าน

1. นักเรียนเขียนพยัญชนะ สระ และเขียนคำไม่ได้
2. นักเรียนสะกดคำที่ใช้ในการเขียนผิด
3. นักเรียนเว้นวรรคตอนและย่อหน้าไม่ถูก
4. นักเรียนจะนำภาษาพูดมาใช้ในภาษาเขียน

5. นักเรียนเขียนคำที่ใช้อักษรย่อไม่ถูกต้อง
6. นักเรียนลำดับความคิดในการเขียนไม่ได้
7. นักเรียนเขียนหนังสือแล้วลายมือไม่ดี
8. นักเรียนไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่อง

สรุปได้ว่า ปัญหาในการสอนทักษะภาษาไทยทั้ง 4 ด้านนั้น จะเป็นปัญหาพื้นฐานที่ครูภาษาไทยจะพบอยู่บ่อยๆ แต่ถ้าหากว่านักเรียนที่สอนนั้นใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแล้วปัญหาดังกล่าวก็จะเพิ่มมากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจะต้องจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมเพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียน กิจกรรมการสอนในตอนแรกควรใช้ภาษาของนักเรียนคู่กับภาษาไทยเพื่อสื่อความหมายได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เด็กจะเข้าใจภาษาไทยเพิ่มขึ้น ครูก็จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสนำภาษาไทยมากที่สุด ในคู่มือการสอนภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการได้แนะและให้รายละเอียดเกี่ยวกับการสอนไว้มาก ครูผู้สอนสามารถเลือกกิจกรรมมาใช้สอนนักเรียนตามความเหมาะสม การดำเนินการสอนนั้นนอกจากจะมุ่งให้นักเรียนชาวเขาหรือนักเรียนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สูงหรือตามแนวชายแดน มีทักษะทางภาษา สามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้เพียงพอที่จะติดต่อทำความเข้าใจในชีวิตประจำวัน และเพื่อเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้แล้ว ยังปลูกฝังให้รักถิ่นฐานที่อยู่ ให้รู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องปรับปรุงถิ่นฐานที่อยู่ให้เจริญก้าวหน้า ให้รู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า และให้ความรู้ความเข้าใจในวิธีการเกษตรกรรมถาวรอีกด้วย

สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขา

การจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐในปัจจุบันได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีประชาชนคนไทยอาศัยอยู่ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กไทยจะแยกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การจัดการศึกษาให้กับเด็กไทยที่อยู่พื้นราบ
2. การจัดการศึกษาให้กับเด็กไทยที่อยู่บนภูเขาที่เราเรียกว่า ชาวเขา หรือชาวไทยภูเขา

ซึ่งความแตกต่างเรื่องพื้นฐานทางภาษารวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาไทย ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของเด็กทั้ง 2 มีลักษณะแตกต่างกันมากที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ธรรมชาติของภาษาชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่กระจายอยู่ตามบริเวณภูเขาสูง ห่างไกลความเจริญทางภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น ซึ่งชาวเขาเหล่านี้ รัฐบาลไทยก็ยอมรับว่าพวก

เขาเป็นคนไทยคนหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยพื้นราบ และในการจัดการศึกษาของรัฐในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และเด็กชาวเขาทุกคนจะต้องได้รับเข้ารับการศึกษิตตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษา พุทธศักราช 2520 และในด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย เด็กเหล่านี้จะต้องเรียนรู้ภาษาไทยให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้และตามเป้าหมายของหลักสูตรเช่นเดียวกับชาวไทยพื้นราบทุกประการ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ในชีวิตประจำวันของเด็กชาวเขาทั่วไป มีความเคยชินกับการใช้ภาษาแม่ ซึ่งเป็นภาษาถิ่นประจำเผ่าของตนในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และภาษาแม่ดังกล่าวก็มีความแตกต่างไปจากภาษาไทยมาก ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขาจะพบปัญหาทั้งด้านที่เกิดจากการจัดการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น จากหลักสูตร ครู ทุกระเบียบ ผู้นำ การประสานงานและวัฒนธรรมประเพณี (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย, 2529, หน้า 39) และด้านที่เกิดจากตัวชาวเขาเอง สำหรับปัญหาที่เกิดจากตัวชาวเขานั้น ปัญหาในด้านการใช้ภาษาไทยนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากชาวเขาแต่ละเผ่ามีภาษาประจำเผ่าของตนเอง เกิดความเคยชินในการใช้ภาษาของตนในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อเด็กชาวเขาเข้าเรียนในระยะแรกจะมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จึงทำให้นักเรียนมีปัญหาในการเรียนมาก นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตกต่ำชั้นของนักเรียนชาวเขาระดับประถมศึกษา ซึ่งองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งคือ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เด็กนักเรียนชาวเขาไม่สามารถสื่อความหมายกับครูโดยใช้ภาษากลางได้ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ทำให้เด็กไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยมีอัตราการต่ำชั้นของนักเรียนชาวเขาสูงเป็นสองเท่าของนักเรียนประถมศึกษาทั่วไปและรัฐบาลได้มีนโยบายชัดเจนว่าชาวเขาเป็นพลเมืองไทยควรได้รับการพัฒนาเช่นชาวไทยพื้นราบทั้งหลาย แม้ว่าจะอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากการคมนาคมและมีความแตกต่างกันทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อ่างใน แก้วดา ยศอิ, 2536, หน้า 11)

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์ (2528, หน้า 298) ได้เสนอปัญหาการพัฒนาการศึกษาสำหรับชาวเขา จะพบปัญหามากในทางปฏิบัติ คือ

1. ปัญหาในตัวชาวเขา โดยเฉพาะเด็กชาวเขาที่เคยชินกับภาษาพูดในชุมชนของตนเอง เด็กพวกนี้บางคนไม่เคยได้ฟังภาษาไทยมาก่อน เด็กจึงไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับภาษาไทยมาก่อน และชาวเขาก็ไม่เห็นความสำคัญของภาษาไทยและความสำคัญของการ

ศึกษา เมื่อชาวเขาไม่รู้ภาษาไทยดีพอ การเรียนวิชาอื่นๆ ที่ต้องใช้ภาษาไทยจึงเป็นการยากที่จะเข้าใจได้ ทำให้เด็กเบื่อนายในการเรียน

2. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเอง ต้องอาศัยแรงงานเด็ก เด็กจึงมาเรียนไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทำให้เด็กชาวเขาต้องออกจากโรงเรียนก่อนกำหนด

3. ครูที่สอนในโรงเรียนชาวเขามักมีการโยกย้ายบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องเพราะครูที่เข้าไปสอนในโรงเรียนชาวเขานั้น กว่าจะใช้เวลาปรับตัวก็นานพอสมควร หากย้ายไปครูใหม่มาแทนก็จะต้องใช้เวลาปรับตัวอีก ทำให้การจัดการศึกษาหยุดชะงักไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรจะเป็น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ยังไม่ปรากฏว่า ผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง แต่ก็มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยดังนี้

สุเมธ สุกิน (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนที่มีชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า ด้านการจัดเตรียมการเรียนการสอนมีความสำคัญมากเพราะนักเรียนชาวเขาส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมและประสบการณ์ในการใช้ภาษาไทยมาก่อน ด้านการดำเนินการสอนมีความสำคัญมาก แต่มักจะประสบกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม ด้านการใช้สื่อการมาก แต่มักจะประสบกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม ด้านการใช้สื่อการสอนจะช่วยให้สื่อความหมายให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น ด้านการจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนจะเป็นการจูงใจให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน และด้านการประเมินผลจะทำให้ครูได้ทราบข้อบกพร่องของตนเองและทราบข้อบกพร่องของนักเรียนได้อีกด้วย

อนุศักดิ์ ทิพย์นพคุณ (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาทั้งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในด้านสภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูจะจัดเตรียมการสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและคู่มือครู นำเข้าสู่บทเรียนใช้เวลาค่อนข้างมาก ด้านวิธีการสร้างความสนใจของนักเรียนโดยการทบทวนบทเรียนเก่า ชักถามปัญหา ร้องเพลงและเล่นเกม ดำเนินการสอนโดยการอธิบายด้วยภาษาที่สุภาพ เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่

จะยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง มีการนำสื่อมาใช้ประกอบการสอนค่อนข้างน้อย ขณะสอนครูทุกคนมีอารมณ์แจ่มใส มีความเป็นกันเองกับนักเรียน ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน มีการใช้แรงเสริม เมื่อจบบทเรียนแล้วครูได้สรุปบทเรียนและทำการวัดผลประเมินผลหลายๆ วิธี หากนักเรียนไม่ผ่านการวัดผลครูจะจัดการสอนซ่อมเสริม โดยการอธิบายในหนังสือให้นักเรียนฟัง

วิจิต ศรีจอมแปง (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนของโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน (RIT) ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านเนื้อหาในหลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ครูผู้สอนสอนไม่ทันหลักสูตรเพราะเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมากเกินไป เนื้อหาวิชาที่กำหนดในหลักสูตรควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยนำมาปรับ ขยาย เพิ่มหรือลด เนื้อหามวลประสบการณ์ วิธีสอน สื่อการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นและผู้เรียน

สมศักดิ์ ตาไชย (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตกต่ำชั้นของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตกต่ำชั้นของนักเรียนชาวเขาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ คือ นักเรียนมีปัญหาการใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมายเพราะเด็กไม่เคยชินกับการใช้ภาษาไทย เมื่อเข้าโรงเรียนในระยะแรกจึงมีปัญหาในการเรียนและส่งผลต่อการตกต่ำชั้นในที่สุด

ยุพดี จันทรวง (2532) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านชาวเล ในด้านการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่สอนได้ไม่ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรเพราะมีนักเรียนสองภาษาเรียนอยู่ด้วย ครูส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาชาวเลกับนักเรียน เพราะครูพูดภาษาชาวเลไม่ได้ ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมโดยไม่คำนึงว่าเป็นนักเรียนประเภทใด ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการฟัง ครูให้นักเรียนฝึกฟังภาษาไทยเพียงภาษาเดียวและใช้ภาษาท่าทางในการสื่อความหมาย

นที เรือนแก้ว (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในจังหวัดเชียงราย พบว่า ครูส่วนใหญ่จะไม่มีเตรียมการสอน ครูดำเนินการสอนโดยยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะฝึกการใช้ภาษาไทยทุกครั้งที่นักเรียนออกเสียงภาษาไทยไม่ชัดเจน สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือเรียนและบัตรคำ สื่อการเรียน

การสอนที่ใช้ไม่ได้รับความสนใจจากนักเรียนเพราะนักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนการสอน นอกจากนั้นทางด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคของการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในจังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏว่า หลักสูตรภาษาไทยยังไม่เหมาะสมที่จะใช้สอนนักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง นักเรียนมีปัญหาในการใช้ภาษาในการสื่อสารและสื่อความหมาย อีกทั้งขาดเรียนบ่อย การสอนซ่อมเสริมไม่ต่อเนื่อง และนักเรียนไม่มีเวลามาทบทวนเนื้อหาภาษาไทย เพราะนักเรียนต้องเรียนภาษาจีนในตอนเย็น

รพีพรรณ วันพุธ (2538) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจในการอ่านและความคิดเห็นต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบเอริกพบว่า ความคิดเห็นต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบเอริกนักเรียนมีความเข้าใจสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู